

SILVESTER ŠKERL

PREVAJALEC, ZALOŽNIK, UREDNIK, PESNIK, ESEJIST, ČASNIKAR
IN IGRALEC

Agnes Pisanski Peterlin
Univerza v Ljubljani

1 Življenjepis

Silvester Škerl se je rodil 10. junija leta 1903 v Trstu kot tretji od devetih otrok v slovenski družini očetu Ivanu Mariji Škerlu, gradbeniku, in materi Genovefi, rojeni Cerkvenik. Leta 1919 se je vključil v gledališko skupino Milana Skrbinška, kjer se je učil igre, v istem času je časopisih in revijah objavljajl poezijo ter eseje. Po končani gimnaziji se je začel z gledališčem ukvarjati poklicno: kot igralec je bil angažiran v Ljubljanski drami v sezoni 1920–1921, v Mariborskem gledališču, kjer je deloval tudi kot režiser, v sezonah 1921–1922 in 1924–1925, in v Mestnem gledališču v Varaždinu leta 1923. Dramsko igro je študiral v Dresdnu in pozneje tudi v Berlinu na *Reichersche Hochschule für dramatische Kunst* [Visoka šola za dramsko umetnost Emanuela Reicherja]. Z gledališčem se je ukvarjal tudi v času, ko je v italijanski vojski služil vojaški rok v Milanu in Novari, kjer je hkrati vodil gledališko skupino *La compagnia dell'uccello azzurro* [Gledališka skupina sinje ptice].

Ob gledališki dejavnosti je občasno prevajal dramska besedila, ki so jih uprizarjali na odru. Po poroki z Dano, rojeno Skok, leta 1925, je opustil gledališko kariero in se preselil v Ljubljano. V zakonu sta se mu rodila dva otroka, hči Jasna, profesorica slovenščine, in sin Dane, skladatelj. V Ljubljani je Škerl sprva delal v podjetju veletrgovca Ivana Kneza kot korespondent (1925–1930), nato pa je bil tajnik Jugoslovanske knjigarne, kjer je urejal knjižne zbirke (1930–1935).

Leta 1934 je začel samostojno založniško pot: ustanovil je Akademsko založbo in v Ljubljani odprl dve knjigarni, *Knjigarno Akademске založbe* ter francosko knjigarno *Librairie française*. V času druge svetovne vojne se je pridružil Osvobodilni fronti in sodeloval pri organizaciji ilegalne partizanske tiskarne Tone Tomšič. Ko so marca 1943

Italijani tiskarno odkrili, je bil Škerl aretiran in zaprt, pozneje pa na sodnem procesu oproščen. Po drugi svetovni vojni je bila leta 1945 Akademska založba, kot vse ostale zasebne založbe, ukinjena. Istega leta je Škerl sodeloval pri ustanovitvi Slovenskega knjižnega zavoda in Cankarjeve založbe, ki sta prevzeli del usmeritve Akademske založbe, Škerl pa je postal pri obeh založnik do leta 1950.

Od leta 1950 do leta 1953 je bil zaposlen kot referent za tisk na SAZU. Ker nekaterih političnih stališč tedanje oblasti ni mogel sprejeti, je bil deležen šikaniranja, policijskega nadzora in je izgubil možnost opravljanja uredniške funkcije in sorodnih funkcij. Leta 1953 se je tako sicer zaposlil na Metalurškem inštitutu, od leta 1969 pa je delal tudi pri Zvezi inženirjev in tehnikov, vendar pa je večino prihodkov za preživljanje svoje družine zaslužil z literarnim prevajanjem, s katerim se je ukvarjal do smrti. Umrli je 28. marca 1974 v Ljubljani. Gl. tudi Uredništvo 1971, Vuk 1989, Lavrenčič Lapajne 1973.

2 Prevajalsko delo

Škerlova prevajalska pot se je začela razmeroma zgodaj. Ker je odraščal v večjezičnem okolju, je odlično obvladal tri jezike, slovenščino, ki je bila jezik družine, italijanščino, ki je bila jezik okolja v otroštvu in mladosti, ter nemščino, v kateri se je izobraževal. Sprva, v času, ko se je intenzivno ukvarjal z gledališčem, je prevajal zlasti dramska besedila za gledališke uprizoritve (npr. tragedije *Dedni logar* Otta Ludwiga, 1922; komedije *Parižanke* Henrija Becqua, 1923, in Pirandellove drame *Henrik IV*, 1926). Po končani igralški karieri je od leta 1926 do začetka druge svetovne vojne prevajal predvsem strokovna in znanstvena dela ter eseje. Po drugi svetovni vojni, zlasti po letu 1950, pa se je Škerl usmeril v književno prevajanje. Največji del njegovega prevajalskega opusa predstavljajo prevodi francoskih avtorjev, med katerimi velja omeniti imena, kot so Stendhal (*Italijanska kronika*, 1949), Anatole France (*Sodobna zgodovina*, 1951), Voltaire (*Zadig*, 1951), Romain Rolland (*Jean-Christophe*, 1954), Balzac (*César Birotteau*, 1955, *Kaluštra*, *Lilija v dolini*, 1960), Jean-Jacques Rousseau (*Izpovedi*, 1955–1956), Alexandre Dumas (*Črni tulipan*, 1957; *Dama s kamelijami*, 1969), Victor Hugo (*Nesrečniki*, 1957), Émile Zola (*Thérèse Raquin*, 1964) in George Sand (*Indiana*, 1966).

Med avtorji, ki jih je prevajal iz italijanščine, so najpomembnejši Carlo Levi (*Kristus se je ustavil v Eboliju*, 1951), Luigi Pirandello (*Vrtnice*, 1952), Italo Svevo (*Zeno Cosini*, 1961), Alberto Moravia (*Ciocciara*, 1962) in Ignazio Silone (*Seme pod snegom*, 1966).

Nekateri od njegovih pomembnejših prevodov iz nemščine so *Izpovedi pustolovca F. Krulla* Thomasa Manna (1958); *Noč v Lizboni* Ericha Marie Remarqu (1964); *Hudičevi napoji* Ernsta Hoffmanna (1967). Nemščina je tudi jezik, prek katerega je Škerl posredno prevedel kitajski roman *Sanje v rdeči sobi* Xueqina Caa (1956) in japonski romana *Princ in dvorne gospe* Murasaki Šikibu (1968).

Prevajal je tudi iz ruščine (npr. *Padec Pariza* Ilje Ehrenburga, 1959), hrvaščine (Krlježovi deli *Bitka na Bistrici Lesni*, 1948; *Hrvatski bog Mars*, 1949) in celo iz španščine (*Mešaneci* Jorgeja Icaza, 1954).

Škerl je prevajal tudi v tuje jezike, tako neliterarna kot literarna dela. Med literarnimi deli velja omeniti Škerlove prevode slovenskih gledaliških iger iz dvajsetih let, ki so nastali za odrske uprizoritve v italijanskem in nemškem okolju (npr. italijanski prevod Cankarjeve *Lepe Vide* in nemški prevod *Pohujšanja v dolini* šentflorjanski, oboje 1923), pa tudi prevode pravljic Daneta Zajca in Ele Peroci v italijanščino (oboje 1970). Gl. tudi Uredništvo 1971, Vuk 1989.

3 Založniško in uredniško delo

Poleg prevajalskega dela je zlasti pomembno Škerlovo uredniško delovanje v okviru Akademске založbe, ki jo je zasnoval z namenom, da bi izdajala slovenska znanstvena in umetniška dela, ki so za slovensko kulturno zgodovino trajnega pomena. Program založbe se je navezoval na ustanovitev ljubljanske univerze z eksplicitno izraženim namenom, da bi se zavedanje o znanstveni in umetniški produkciji širilo doma in v tujini. Škerl se je tako prek Akademске založbe, ki je imela nekatere značilnosti univerzitetne založbe, čeprav z Univerzo ni bila neposredno povezana, osredotočal na skrb za izdajo izvirnih strokovnih del s področja slovenske kulturne zgodovine. Mednje sodijo temeljna dela, kot so *Pregled slovenskega slovstva* Antona Slodnjaka iz leta 1934, *Pravna zgodovina za slovensko ozemlje* Metoda Dolenca iz leta 1935, *Monumenta artis slovenicae* Franceta Steleta iz let 1935 in 1938, *Kratka zgodovina slovenskega jezika* Frana Ramovša iz leta 1936 in *Kulturna in politična zgodovina Slovencev 1848–1895* Ivana Prijatelja in Antona Ocvirka iz leta 1938.

Škerlova Akademška založba je objavljala domača in tuja literarna dela, pa tudi faksimile in študijske in kritične izdaje temeljnih del slovenskega slovstva, npr. faksimile Trubarjevega *Katekizma* (1935), kritično izdajo *Brižinskih spomenikov* Milka Kosa in Frana Ramovša (1937) in študijsko izdajo *Sacrum promptuarium* Janeza Svetokriškega (1937). Posebno vlogo so imeli pri Akademski založbi prevodi in večjezične izdaje, kar se je kazalo tudi v tem, da so bila že sama programska izhodišča založbe izdana vzporedno v slovenščini in francoščini. Prav tako so z namenom doseganja tujega občinstva v slovenščini in francoščini izšla nekatera druga dela (npr. *Monumenta artis slovenicae*). Med prevodi, ki so izšli pri Akademski založbi, velja izpostaviti nemški prevod Prešernovih *Gedichte*, ki ga je pripravila Lili Novy leta 1936, pa tudi v slovenščino prevedeni in komentirani deli *Slave vojvodine Kranjske – Valvasorjevo berilo*, ki jih je pripravil Mirko Rupel leta 1936. Gl. tudi Lavrenčič Lapajne 1973.

4 Avtorsko delo

Škerl se je ukvarjal tudi s pisanjem poezije in esejistiko. Pesmi je objavljajal zlasti v dvajsetih letih v različnih revijah (npr. *Preporod*, *Kres*, *Mladec*), izdal je tudi pesniško zbirko *Stopnice v stolpu* (1924) in sonetni venec *Vēčnemu gibanju*, ki je izšel na Jesenicah leta 1945. Objavljajal je tudi literarne in gledališke kritike. Gl. tudi Uredništvo 1971, Vuk 1989.

Življenje in delo Silvestra Škerla je bilo vseskozi posvečeno slovenski kulturi, literaturi in jeziku. Sprva se je njegova vizija osredotočala na založniško in tudi uredniško dejavnost, pozneje pa so ga okoliščine pripeljale do tega, da je našel svoje življenjsko poslanstvo v literarnem prevajanju.

Bibliografija

- Köstler, Erwin. 2006. *Vom kulturlosen Volk zur europäischen Avantgarde: Hauptlinien der Übersetzung, Darstellung und Rezeption slowenischer Literatur im deutschsprachigen Raum*. Bern: Peter Lang.
- Lavrenčič-Lapajne, Milena. 1973. »Ob 70-letnici Silvestra Škerla zaslužnega šentjakobskega rojaka.« *Primorski dnevnik*, 10. junij 1973.
- Uredništvo. 1971. »Škerl, Silvester (1903–1974).« *Slovenski biografski leksikon*, 11. zv., *Stelè – Švikaršič*, uredil Alfonz Gspan Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. <https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi653549/>.
- Vuk, Marko. 1989. »Škerl Silvester.« *Primorski slovenski biografski leksikon*, 15. zv., uredil Martin Jevnikar, 549–550. Gorica: Goriška Mohorjeva družba. <https://www.sistory.si/publikacije/prenos/?target=pdf&urn=SISTORY:ID:271>.